

## Abstrakt

Předložená práce se zabývá dějinami myrmekologie od doby působení Ulisse Aldrovandiho až k pracím Edwarda O. Wilsona ve 20. století. Zčásti jsou pojednány též nejstarší zmínky o mravencích v antice a středověku. Důraz je kladen na obecný obraz mravenců u každého z autorů a na zmapování dobových představ o sociálním hmyzu. Práce ukazuje, že obraz mravence vždy souvisel s dobovou představou o lidské společnosti a člověku jako takovém. Myrmekologie byla po celé své dějiny silně ovlivněna antropomorfizací, neboť obraz mravence byl odvislý od společenského uspořádání, politického systému a názoru na lidskou přirozenost. Na druhé straně ovšem také myrmekologie pomáhala utvářet obraz člověka, neboť závěry z myrmekologických prací byly přenášeny na člověka. Docházelo tedy k vzájemnému ovlivňování entomologie antropologií a naopak. V antice byli mravenci viděni v zásadě jako rolníci, pozorovány byly pouze druhy zrnjedů, jak pracují na poli, chodí na trhy či slaví slavnosti. Středověký obraz mravence silně vycházel z antiky, ale přidal morální a náboženské podobenství a z mravence udělal obraz Boží prozřetelnosti, dobroty, skromnosti a pracovitosti. Novověcí autoři tento obraz obohatili o velké stavitelské schopnosti mravenců, občanská řemeslná povolání a diskuse o jejich inteligenci. V devatenáctém století spolu s velkými společenskými změnami byli mravenci viděni jako agresivní válečníci, byly objeveny otrokářské druhy, uvažovalo se o jejich nacionalismu i individualitě, vznikaly socialistické a eugenické interpretace společenského hmyzu. Ve dvacátém století byla velkým zlomem druhá světová válka, po které se v myrmekologii prosadila neodarwinistická interpretace chování společenského hmyzu s důrazem na „propočít“ zisků a ztrát, „investování“ do příbuzných a boj o moc uvnitř kolonie. V současných pracích se objevují počítačové a informační analogie sociálního hmyzu.

Teoreticky je tato práce založena v dílech Lorraine Dastonové a jejím popisu procesu „naturalizace“, v díle Ernsta Topitsche, ze kterého si bere především jeho pojem sociomorfni modelování, a dále ve starší kuhnovské tradici historiografie vědy s odkazem k Foucaultově koncepci *epistémé*. Zmíněn je též Peter Burke a užití jeho pojmu „mentalita“ pro dějiny vědy.